

Vyhodnocení literární soutěže

Do čtvrtého ročníku literární soutěže na zemědělská témata pro žáky základních a středních škol pod názvem 'Píšeš? Publikuj', kterou pořádá Česká akademie zemědělských věd (ČAZV), bylo přihlášeno 56 literárních prací. Z nich bylo vyhodnoceno 20 nejlepších, které byly publikovány ve speciálním časopise. Nejlepší účastníci pak byli slavnostně oceněni v Domu zemědělské osvěty v Praze.

Zuzana Fialová

Pro všech 20 vybraných autorů, jejichž články jsou publikovány v časopise, byl připraven diplom, časopisy a věcné odměny. Hodnotící komise soutěže zároveň vybrala v každé ze dvou kategorií soutěže tři nejlepší práce. Vítězové v každé kategorii byli slavnostně vyhlášeni, a navíc odměněni skleněnou medailí ČAZV. V kategorii žáků základních škol obsadila první místo Lucie Večerková, druhé Justýna Koublová a třetí Oliver Černý. V kategorii žáků středních škol si pomyslné zlato odnesla Anděla Prucková, stříbro Tobiáš Rajt a bronz Michal Kupský. Koordinátorka soutěže Vendula Prjachová připomněla, že soutěž nabízel dvě kategorie, a to kategorii žáků základních škol, kteří psali příspěvky na té-

Autoři nejlepších příspěvků v literární soutěži České akademie zemědělských věd byli oceněni na slavnostním setkání v Praze
Foto Zuzana Fialová

ma „Jak se starat o pole a přírodu, aby nám dlouho vydržela“ a kategorii žáků středních škol, kteří posílali své příspěvky na téma „Zemědělství a příroda naší budoucnosti“.

Ředitelka ČAZV Hana Urbanová při slavnostním vyhodno-

cování soutěže shrnula, že některé z příspěvků jsou psány humornou formou, jiné mají formu básničky, či úvahy. „V některých je precizně vystižena hloubka myšlenky, jak je nutné zemědělství uchovat, rozvíjet a zdůrazňovat jeho potřebu,“

doplnila. Podle předsedkyně Výboru pro výchovu a vzdělávání Zastupitelstva hl. města Prahy Mariany Čapkové letos vystupují do popředí dvě velká témata, která překračují svůj původní zemědělský a ekologický aspekt. Jsou to „péče“ a „budoucnost“,

kteří se skládají do komplexního obrazu „péče o budoucnost“. „Ačkoliv témata byla formulována s důrazem na zemědělskou krajinu, je vidět, že děti a mladí lidé přemýšlejí o naší zemi celistvě. Chápu, že mezi zemědělskou krajinou a volnou přírodou je pouze tenká hranice, pokud je vůbec nějaká,“ podotkla. Podle Čapkové dopady lidské činnosti zasahují i do těch nejzazších zákoutí naší planety. „Potěšilo mě, že mladí lidé si tuto skutečnost realisticky uvědomují, ale také chápu zemědělskou krajinu a její kultivaci jako součást respektu k divoké přírodě,“ sdělila.

Ondřej Brožka z odboru precizního zemědělství, výzkumu a vzdělávání Ministerstva zemědělství připomněl, že resortní úřad dlouhodobě podporuje

vzdělání, výchovu a osvětu. Napomáhá i zkvalitnění výuky a snaží se obory zatraktivnit nejen žákům a studentům, ale také jejich rodičům a širší veřejnosti. Finančně pomáhá středním a vyšším odborným školám při pořízení moderních učebních pomůcek, na kterých si žáci osvojují základní odborné dovednosti. Podporuje také praxi a moderní vzdělávání, podotkl.

Záštitu soutěži poskytl ministr zemědělství Zdeněk Nekula a právě předsedkyně Výboru pro výchovu a vzdělávání Zastupitelstva hl. m. Prahy Mariana Čapková. Ředitelka zmínila i podporu a spolupráci Národního zemědělského muzea (NZM), které se na vyhlášení letošního ročníku podílelo, a oceněným žákům po blahopřání i generální ředitel NZM Zdeněk Novák. ■

Kritika přínosů návštěvnických center

Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) prověřil peněžní prostředky vynaložené na projekty návštěvnické infrastruktury z operačního programu Životní prostředí (OPŽP) v letech 2012 až 2020. Podle kontrolorů Ministerstvo životního prostředí (MŽP) nesleduje a nedostatečně vyhodnocuje plnění očekávaných přínosů staveb. NKÚ to uvedl v tiskové zprávě. Podle resortu jsou vstupní investice do návštěvnické infrastruktury adekvátní. Výsledky se nedají očekávat hned, environmentální vzdělávání a osvěta vyžadují dlouhodobý horizont, uvedla v reakci Dominika Pospíšilová z tiskového oddělení ministerstva.

Oldřich Přibík

Návštěvnická střediska měla sloužit ke snížení vlivu návštěvníků na životní prostředí ve zvláště chráněných územích. K tomu ale podle zjištění kontrolorů nedošlo. Ministerstvo navíc nastavilo limit orientačních investičních nákladů příliš vysoko, což umožnilo výstavbu nadstandardně nákladných projektů.

Úřad kontroloval systém přidělování dotací z OPŽP na vzorku 28 projektů. Návštěvnická střediska předpokládanou vzdělávací a osvětovou funkci plní. Jejich přínos k ochraně přírody je ale neprozkoumatelný. MŽP totiž nesleduje a nedostatečně vyhodnocuje plnění očekávaných přínosů sta-

veb. Nepotvrdily se ani předpoklady MŽP, že dojde k pozitivním změnám v chování návštěvníků. V některých lokalitách dokonce počet přestupků v chráněných územích stoupá.

„Problémy zjistil NKÚ už ve fázi výběru projektů k podpoře. Ačkoliv MŽP zavedlo systém bodového hodnocení, nenastavilo v něm jednoznačná kritéria tak, aby byla skutečně vypovídající. Kritéria byla nastavena pouze v obecné rovině, bez konkrétní specifikace. MŽP v hodnocení nezohlednilo atraktivnost, velikost ani návštěvnost zvláště chráněných území. Do hodnocení se nepromítla ani vzdálenost budoucích středisek od obdobných zařízení,“ uvedl úřad.

Resort oponuje, že přílohou každé žádosti o dotaci je kladné stanovisko orgánu ochrany přírody, bez kterého se projekt do hodnocení vůbec nedostane. Stanovisko vydává správce území, který má péči o dané území, ať už je jím národní park nebo chráněná krajinná oblast. „U projektů návštěvnické infrastruktury je podstatné, že vyplývají z koncepčních dokumentů ochrany přírody a krajiny, které zohledňují nejen potřeby ochrany chráněných území, ale i názory obcí a dalších partnerů v území, se kterými správci území, tedy správci národních parků či chráněných krajinných oblastí, případně kraje, plány péče projednávají. Za podstatné kritérium je nezbytné považovat soulad s plánovací do-

kumentací chráněného území,“ uvedlo ministerstvo.

Vzdálenost návštěvnických center je podle něj ve vztahu k hodnocení hospodárnosti projektů zcela irelevantní, protože extrémně exponované lokality se mohou nacházet v relativní blízkosti. Navíc platí pravidlo, že pro jedno chráněné území může být vybudováno pouze jedno zařízení, což samo o sobě eliminuje nehosodárnost, reagovalo MŽP.

NKÚ uvedl, že například projekt Environmentální návštěvnické, informační a vzdělávací centrum (Natura Park) v Pardubicích nesplňoval podmínku ekologického kritéria, Státní fond životního prostředí ho přesto doporučil k podpoře a MŽP ho nevyřadilo

z dalšího procesu rozhodování. MŽP tak nerespektovalo vlastní pravidla, čímž vytvořilo nerovné podmínky pro žadatele o dotaci. Podle resortu jde však o rozsáhlý a specifický projekt a použito bylo hodnotící kritérium přiměřené dané situaci.

Ministerstvo navíc podle NKÚ výrazně nadhodnotilo finanční limit, který se používal pro hodnocení hospodárnosti projektů. Dále oproti předchozímu programovému období zvýšilo hranici investičních nákladů na uvedené projekty tak, že převyšovala inflaci i oficiální údaje o nárůstu cen ve stavebnictví.

NKÚ posuzoval také udržitelnost a financování provozu návštěvnických středisek. Zajištění

provozu středisek podporuje MŽP prostřednictvím národního programu. „Příspěvek kryje jen průměrně 20 procent celkových nákladů na provoz. Zbytek provozovatelé získávají z jiných zdrojů, například z příspěvků, grantů, ze vstupného atd.,“ konstatovali kontrolori. Podle NKÚ tak existuje riziko pro udržitelnost projektů, protože jsou závislé na poskytování státních dotací. K tomu ministerstvo uvedlo, že žádné nařízení ani metodický pokyn neukládá sledovat projekty po době udržitelnosti. „Tedy to, že nejsou projekty po ukončení doby udržitelnosti monitorovány, není žádné pochybení, MŽP se důrazně ohrazuje proti těmto závěrům,“ sdělil resort. ■

Strom roku zná finalisty Vědci vyvíjejí jedlé obaly

(opr) – Do finále letošního 21. ročníku ankety Strom roku postoupilo 12 kandidátů z osmi krajů. Porota letos vybírala z 55 návrhů. Kromě hlavní soutěžní kategorie porotci vybrali i pět nesoutěžních Stromů hrdinů – dřevin, které ohrožuje lidská činnost nebo čelí nepříznivým podmínkám. V tiskové zprávě to za pořadatelskou Nadaci Partnerství uvedl David Kopecký.

Mezi dvanáctkou soutěžících jsou hned čtyři ovocné stromy – Bartáková třešeň z Hostěnic u Brna a tři hrušně: Prajzovská hruška z Hostišové na Zlínsku, Hrušeň hnilička z Drásova u Příbrami a Sousedská hruška z Kralic nad Oslavou. Proti nim soutěží tři lípy: nejstarší a zároveň nejvyšší strom letošního soutěže – 475letá Bratrská lípa z Kunvaldu s obvodem více než devět me-

trů, také 275letá Vorašská lípa z Rychnovska a 86letá Lípa osudu z Chvalkovic na Hané.

„Finálový tučet doplňuje Maještátní dub pod Šumnou rostoucí na Chomutovsku, Jinan na brněnském Mendlově náměstí, javor z Komni přezdívaný Tajemný hradní pán, Popovská bříza ze zaniklé obce na Jáchymovsku a Javor babyka v Ústí nad Orlicí. Během hlasování ale nehráje až takovou roli vzhled nebo stáří stromu, ale síla místní komunity, která za svým favoritem stojí,“ uvedla koordinátorka ankety Silvie Zeinerová Sanža z Nadace Partnerství.

Nejvíce nominací letos dorazilo z Jihočeského kraje, a to 21, z toho deset přímo z Brna. Druhý nejvyšší počet byl z Olomouckého kraje s osmi přihláškami, následuje Středočeský s pěti a Pardubický

se čtyřmi stromy. Ostatní kraje dodaly od jedné do tří nominací.

Hlasování začne na www.stromroku.cz 20. června a vítěze vyhlásí Nadace Partnerství 21. září v Brně. Strom s největší podporou veřejností získá šek na sponzorské ošetření a postoupí do zimního evropského kola.

Titul Strom roku 2021 získala takzvaná Zpívající lípa z Telecí na Svitavsku, která patří mezi nejvyšší a nejstarší stromy České republiky. Její stáří je odhadováno na více než 700 let. Přezdívkou odkazuje až k dobám husitským. K lípě se také vztahuje několik pověstí. Podle té nejznámější přepisoval stařeček Jiroušek v dutém kmeni Nový zákon. Přitom si zpíval žalmy a zpěv, který se mísil s šuměním listů, se nesl krajem a dal údajně vzniknout přízvisku lípy. ■

(opr) – Na obaly, které se dají sníst společně s potravinou, se zaměřili vědci z Agronomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Aktuálně vyvíjí jedlé balení na bázi bílkovin, které má charakter pružné kuchyňské fólie. Variant je ale více. Obaly mohou být i ve spreji nebo tekuté, do kterých se potraviny namáčejí. Hlavní výhodou jedlých balení je nejenom jejich snadná výroba, ale také možnost snížit díky nim množství vyprodukovaného odpadu.

„Jedlé obaly představují jednu z cest, jak redukovat velké množství syntetických plastových obalů, které se v přírodě rozkládají až desítky let. Snížit se ale s jejich pomocí dá vyprodukovaný odpad celkově. Na výrobu jedlých obalů totiž dokážeme použít také odpadní suroviny jiných technologií,“ řekla výzkumnice Soňa Her-

manová z Ústavu technologie potravin Agronomické fakulty univerzity. Obalové materiály na čistě přírodní bázi navíc nepřispívají k tvorbě mikroplastů, které představují jako cizorodé částice do budoucna velkou neznámou pro všechny organismy.

Aktuálně se v laboratoři studentka Barbora Smetanová věnuje vývoji jedlých obalů na bázi bílkovin, které mají charakter pružné kuchyňské fólie. „Výroba směsi je jednoduchá a nenáročná na suroviny. Vyrobené fólie sice nejsou zcela bezbarvé a čiré, ale jejich průhlednost je dostatečná, aby bylo možné si potraviny důkladně prohlédnout. Navíc jsou obaly bez zápachu, a tak neovlivňují aroma samotné potraviny,“ vysvětluje Smetanová. K přípravě obalu využívá studentka mléčný protein, který vyhodnocuje po-

mocí tandemové UV-vis a infračervené spektroskopie a za využití speciálního biologického mikroskopu.

V dalším kroku plánují vědci do jedlých fólií zakomponovat také aktivní složky, které by měly vylepšit výživovou hodnotu i funkčnost samotného obalu. „Samozřejmě je nutné docílit přijatelných mechanických vlastností, které jsou nezbytným předpokladem při průmyslovém strojním balení potravin do fólie,“ dodává výzkumnice. Stejně tak budou odborníci muset vyřešit ještě zvýšení odolnosti obalů vůči vodě, protože současné verze nejsou pro potraviny s vysokým obsahem vody vhodné. Obaly budou vědci testovat v laboratoři docentky Nedomové, která se zabývá studiem texturních vlastností potravinářských výrobků. ■